

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشکده مدیریت و اقتصاد

بخش اقتصاد

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته اقتصاد گرایش علوم اقتصادی

تأثیر حکمرانی خوب بر کیفیت رشد اقتصادی در گروه کشورهای منتخب

مؤلف:

طیبه راشکی

استاد راهنما:

دکتر شهرام گلستانی

استادان مشاور:

خانم فاطمه ایرانی کرمانی

دکتر حمیدرضا حری

تیر ماه ۱۳۹۲

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط درجه کارشناسی ارشد به

بخش اقتصاد

دانشکده مدیریت و اقتصاد

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

دانشجو: طیبه راشکی

استاد راهنما: دکتر شهرام گلستانی

استاد مشاور اول: دکتر حمیدرضا حری

استاد مشاور دوم: خانم فاطمه ایرانی کرمانی

دور ۱: دکتر علیرضا شکیبایی

دور ۲: دکتر مجتبی بهمنی

نماینده‌ی تحصیلات تکمیلی در جلسه دفاع: دکتر اسدالله خواهنده کارنما

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده: دکتر امید پورحیدری

حق چاپ محفوظ و مخصوص به دانشگاه شهید باهنر کرمان است.

تقدیم با بوسه بر دستان پدرم

در مقدس دایره زندگی، خورشید درخشان آفرینش، کیمیای یک دانه‌ی مهریزی و کرامت.

تقدیم به مادرم

دریای بی‌کران فداکاری و عشق که وجودم همه برایش رنج بود و وجودش برایم همه مهر. نه می‌توانم
موهایش را که در راه عزت من سفید شده، سیاه کنم و نه برای دستهای پینه‌بسته اش که ثمره تلاش
برای افتخار من است، مرهمی دارم. پس توفیقم ده که هر لحظه شکرگذارش باشم و ثانیه‌های عمرم را
در عصای دست بودنش بگذرانم.

تقدیم به همسرم

شکوه و شاهچراغ آشیانه عشق، ترانه‌ی تک نواز تنهایی، ستاره سعادت آسمان هستی.

و تقدیم به همه آنان که دوستشان دارم.

تشکر و قدردانی :

سزد سپاس خالقی را که خلاقیتش در حیرت‌انداز نقش‌بند گیتی که هزار توی پر رمز و راز عشق را به اشاره‌ای قلم می‌زند و در هر تپش خوش‌آهنگ قلب طلوع و غروب را به نغمه‌سازی دعوت می‌کند.

حمد و سپاس خداوندگاری را که خلقت زیبای تعقل و اندیشه به زیباترین سروده‌ی آفرینش ارزانی داشت و طریقت هدایت و روشنگری بر وی آشکار گردانید و علم‌آموزی را فضیلتی بس گران‌قدر نهاد.

و سپاسگزارم از یکایک آنانی که یاری‌ام نمودند تا امروز بتوانم در مسیر اصلاح و پیشرفت تمدن کهن، خاستگاه دیرین علم و معرفت، سرزمینم ایران گام بردارم.

بر خود می‌دانم نهایت تشکر و قدردانی را از اساتید بزرگوارم جناب آقای دکتر شهرام گلستانی و جناب آقای دکتر حمیدرضا حری و همچنین استاد گرانقدرم سرکار خانم فاطمه ایرانی کرمانی داشته باشم. امید آنکه همواره بتوانم در سربلندی و سرفرازی‌شان نقش کوچکی داشته باشم. از جناب آقایان دکتر علیرضا شکیبایی و دکتر مجتبی بهمنی که داوری این پایان‌نامه را عهده‌دار بودند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

در پایان لازم می‌دانم که بر روح پر فتوح مهندس افضلی‌پور، بنیان‌گذار دانشگاه شهیدباهنر کرمان درود بفرستم و امید آن دارم که یاد و نامش همواره جاودان باقی ماند.

چکیده:

هدف اولیه کلیه نظام‌های اجتماعی و نقطه مطلوب تمام تلاش‌هایی که برای تنظیم امور اقتصادی جوامع مورد توجه قرار می‌گیرد، دستیابی به نرخ رشد اقتصادی بالاتر است. معیاری که عمدتاً برای تعیین نرخ رشد اقتصادی یک کشور مورد توجه قرار می‌گیرد رشد سطح تولید و یا درآمد سرانه است. اما پرواضح است که عوامل کیفی نیز در فرآیند رشد و توسعه اقتصادی دارای جایگاه مهمی می‌باشند. بنابر همین اهمیت این پایان‌نامه تأثیر حکمرانی خوب را بر مبحث جدید کیفیت رشد اقتصادی مورد مطالعه قرار داده است. برای دستیابی به این هدف ۴۳ کشور مختلف طی دوره ۲۰۱۰-۱۹۹۶ مورد بررسی قرار گرفته‌اند و تأثیر شاخص‌های شش‌گانه حکمرانی خوب بر چهار متغیر معرف کیفیت رشد اقتصادی با استفاده از روش خود رگرسیونی داده‌های ترکیبی سنجیده شده است.

نتایج حاصل بیانگر این مطلب است که از میان شاخص‌های شش‌گانه حکمرانی خوب حاکمیت قانون نسبت به مابقی شاخص‌های حکمرانی خوب، بر امید به زندگی ضریب تأثیر بزرگتری داشته است. و همچنین ضریب جینی، نسبت تحصیلات زنان به مردان در مقطع متوسطه و شاخص عملکرد زیست محیطی بیش از هر عاملی از کنترل فساد تأثیر می‌پذیرند.

واژگان کلیدی

واژگان کلیدی فارسی

حکمرانی خوب، کیفیت رشد اقتصادی، روش خود رگرسیونی داده‌های ترکیبی

واژگان لاتین

Good governance, Quality of Economic Growth , Panel Var

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۲	۱-۱- مقدمه .....
۲	۱-۲- بیان مسأله.....
۴	۱-۳- سؤالات اصلی تحقیق.....
۴	۱-۴- فرضیه‌های تحقیق.....
۴	۱-۵- اهداف اصلی تحقیق .....
۵	۱-۶- نتایج مورد استفاده پس از انجام تحقیق.....
۵	۱-۷- استفاده کنندگان از نتایج تحقیق.....
۵	۱-۸- جنبه جدید بودن و نوآوری طرح.....
۵	۱-۹- روش تحقیق.....
۶	۱-۹-۱- قلمرو تحقیق.....
۶	۱-۹-۲- جامعه و نمونه آماری.....
۶	۱-۹-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۶	۱-۱۰- تعاریف برخی مفاهیم و اصطلاحات.....

فصل دوم: ادبیات موضوع

- ۱-۲- مقدمه..... ۱۰
- ۲-۲- مطالعات خارجی..... ۱۰
- ۲-۳- مطالعات داخلی..... ۱۵
- ۲-۴- جمع بندی فصل..... ۲۰

فصل سوم: مبانی نظری و تصریح مدل

- ۱-۳- مقدمه..... ۲۲
- ۲-۳- ارتباط بین حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۴
- ۳-۳- کانال‌های اثرگذاری شاخص‌های حکمرانی خوب بر کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۴
- ۳-۳-۱- حق اظهارنظر و پاسخگویی و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۴
- ۳-۳-۲- ثبات سیاسی و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۵
- ۳-۳-۳- کارایی و اثربخشی دولت و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۶
- ۳-۳-۴- بار مالی مقررات و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۷
- ۳-۳-۵- حاکمیت قانون و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۷
- ۳-۳-۶- کنترل فساد و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۸
- ۳-۴- بررسی نظری رابطه‌ی حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی..... ۲۹
- ۳-۴-۱- تعیین مدل تحقیق..... ۲۹

۳۰	..... ۲-۴-۳ تعاریف و منابع متغیرها.
۳۰	..... ۳-۴-۳ روش تخمین
۳۱	..... ۵-۳ جمع‌بندی فصل

فصل چهارم: تخمین و برآورد مدل

۳۴	..... ۱-۴ مقدمه
۳۵	..... ۲-۴ وضعیت هر یک از سری‌های زمانی مورد مطالعه در ایران.
۳۵	..... ۱-۲-۴ حق اظهار نظر و پاسخگویی
۳۶	..... ۲-۲-۴ ثبات سیاسی و عدم خشونت
۳۷	..... ۳-۲-۴ کارایی و اثربخشی دولت
۳۸	..... ۴-۲-۴ بار مالی مقررات
۳۹	..... ۵-۲-۴ حاکمیت قانون
۴۰	..... ۶-۲-۴ کنترل فساد
۴۱	..... ۷-۲-۴ حکمرانی خوب
۴۲	..... ۸-۲-۴ ضریب جینی
۴۳	..... ۹-۲-۴ امید به زندگی
۴۴	..... ۱۰-۲-۴ تحصیلات
۴۵	..... ۱۱-۲-۴ عملکرد زیست محیطی

۴۵	.....۳-۴- داده‌های تحقیق
۴۶	.....۴-۴- آزمون مانایی متغیرها
۴۶	.....۵-۴- تخمین مدل‌های رگرسیونی مورد مطالعه
۴۷	.....۱-۵-۴- تخمین مدل شماره یک
۴۷	.....۱-۱-۵-۴- تعیین وقفه بهینه
۴۷	.....۲-۱-۵-۴- تخمین مدل Var
۴۸	.....۳-۱-۵-۴- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن
۴۹	.....۴-۱-۵-۴- تخمین مدل بردار تصحیح خطا
۵۰	.....۲-۵-۴- تخمین مدل شماره دو
۵۰	.....۱-۲-۵-۴- تعیین وقفه بهینه
۵۰	.....۲-۲-۵-۴- تخمین مدل Var
۵۱	.....۳-۲-۵-۴- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن
۵۲	.....۴-۲-۵-۴- تخمین مدل VECM
۵۲	.....۳-۵-۴- تخمین مدل شماره سه
۵۲	.....۱-۳-۵-۴- تعیین وقفه بهینه
۵۳	.....۲-۳-۵-۴- تخمین مدل Var
۵۳	.....۳-۳-۵-۴- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن

۵۴	.....VECM مدل تخمین مدل ۴-۳-۵-۴
۵۵	.....تخمین مدل شماره چهار. ۴-۵-۴
۵۵	.....تعیین طول وقفه بهینه. ۱-۴-۵-۴
۵۶	.....Var مدل تخمین مدل ۲-۴-۵-۴
۵۶	.....آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن. ۳-۴-۵-۴
۵۷	.....VECM مدل تخمین مدل ۴-۴-۵-۴
۵۸	.....نتایج تجربی. ۶-۴
۵۸	.....جمع‌بندی فصل. ۷-۴

فصل پنجم: جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه راهکارهای سیاستی

۶۰	.....مقدمه. ۱-۵
۶۰	.....آزمون فرضیه‌های تحقیق. ۲-۵
۶۲	.....تحلیل نتایج. ۳-۵
۶۲	.....جمع‌بندی و نتیجه‌گیری. ۴-۵
۶۳	.....ارائه راهکارهای سیاستی. ۵-۵
۶۴	.....پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی. ۶-۵
۶۶	.....فهرست منابع فارسی. ۷-۵
۶۷	.....فهرست منابع لاتین. ۸-۵

فهرست ضمائ

صفحه

عنوان

فهرست جداول

- جدول ۳-۱- متغیرهای مورد استفاده در مدل، تعاریف و منبع متغیرها..... ۳۰
- جدول ۴-۱- آزمون مانایی سری‌های زمانی..... ۴۶
- جدول ۴-۲- تعیین طول وقفه بهینه در مدل شماره یک..... ۴۷
- جدول ۴-۳- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل شماره یک..... ۴۸
- جدول ۴-۴- تعیین طول وقفه بهینه در مدل شماره دو..... ۵۰
- جدول ۴-۵- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل شماره دو..... ۵۱
- جدول ۴-۶- تعیین طول وقفه بهینه در مدل شماره سه..... ۵۲
- جدول ۴-۷- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل شماره سه..... ۵۴
- جدول ۴-۸- تعیین طول وقفه بهینه در مدل شماره چهار..... ۵۵
- جدول ۴-۹- آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل شماره چهار..... ۵۶

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱- شاخص حق اظهار نظر و پاسخگویی در ایران..... ۳۵
- نمودار ۴-۲- شاخص ثبات سیاسی و عدم خشونت در ایران..... ۳۶
- نمودار ۴-۳- شاخص کارایی و اثربخشی دولت در ایران..... ۳۷

- نمودار ۴-۴- شاخص بار مالی مقررات در ایران..... ۳۸
- نمودار ۴-۵- شاخص حاکمیت قانون در ایران..... ۳۹
- نمودار ۴-۶- شاخص کنترل فساد در ایران..... ۴۰
- نمودار ۴-۷- حکمرانی خوب در ایران..... ۴۱
- نمودار ۴-۸- ضریب جینی در ایران..... ۴۲
- نمودار ۴-۹- امید به زندگی در ایران..... ۴۳
- نمودار ۴-۱۰- تحصیلات در ایران..... ۴۴
- نمودار ۴-۱۱- عملکرد زیست محیطی در ایران..... ۴۵

فهرست پیوست‌ها

- پیوست یک- نتیجه آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل رگرسیونی شماره یک..... ۷۱
- پیوست دو- نتیجه آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل رگرسیونی شماره دو..... ۷۳
- پیوست سه- نتیجه آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل رگرسیونی شماره سه..... ۷۵
- پیوست چهار- نتیجه آزمون هم‌انباشتگی یوهانسن برای مدل رگرسیونی شماره چهار..... ۷۷
- پیوست پنج- نتیجه آزمون VECM برای مدل رگرسیونی شماره یک..... ۷۹
- پیوست شش- نتیجه آزمون VECM برای مدل رگرسیونی شماره دو..... ۸۱
- پیوست هفت- نتیجه آزمون VECM برای مدل رگرسیونی شماره سه..... ۸۳
- پیوست هشت- نتیجه آزمون VECM برای مدل رگرسیونی شماره چهار..... ۸۵

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

حکمرانی خوب الگوی جدیدی برای توسعه پایدار انسانی است که چگونگی تعامل بین دولت، بخش خصوصی و مردم را نشان می‌دهد. جامعه مدنی مستحکم به همراه دولتی قوی و بخش خصوصی مستقل و کارا می‌تواند با ایجاد حکمرانی خوب، توسعه همه جانبه را با هزینه حداقل تأمین کند. مفهوم توسعه بسیار فراتر از انباشت ثروت و رشد درآمد ناخالص ملی است، و تنها دسترسی به نیروی کار و سرمایه انسانی و فیزیکی و مالی نمی‌تواند عامل توسعه باشد.

با نگاهی به کشورهای نظیر ژاپن و آلمان، که منابع اقتصادی خود را طی جنگ جهانی دوم از دست داده بودند، درمی‌یابیم که باید عامل مهمی غیر از عوامل فیزیکی وجود داشته باشد تا بتواند این کشورها را به شکل امروزی قدرتمند ساخته باشد. آنچه این کشورها را به جایگاه کنونی رساند رشد اقتصادی بود، اما نه رشدی که از کمیت نشأت گرفته باشد، بلکه رشدی که با مفهوم کیفیت همبستگی داشته است. به گونه‌ای که سهم مهمی از پیشرفت کشورهای توسعه یافته مرهون کیفیت بالای رشد اقتصادی بوده است.

با توجه به این که تأثیر حکمرانی خوب بر کمیت رشد اقتصادی امری اثبات شده است، مطالعه تأثیر حکمرانی خوب بر کیفیت رشد اقتصادی، به عنوان راهکاری در مقابل محدودیت منابع، امری ضروری است.

۱-۲- بیان مسأله

تقسیم بندی کشورها و جوامع به دو گروه تقریباً متمایز توسعه یافته و در حال توسعه، قبل از هر چیز، بر عملکرد اقتصادی و به طور مشخص به نرخ رشد اقتصادی بلند مدت آنها مبتنی است، به همین دلیل، دستیابی به نرخ رشد اقتصادی بالا، هدف اولیه کلیه نظام‌های اجتماعی و نقطه مطلوب تمامی تلاش‌هایی است که برای تنظیم امور اقتصادی جوامع مورد توجه قرار می‌گیرد. کشورها در قالب رشد اقتصادی بالاتر می‌توانند به افزایش رفاه اجتماعی، کاهش فقر و کاهش نابرابری دست یابند. معیاری که عمدتاً برای تعیین نرخ رشد اقتصادی یک کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد رشد سطح تولید یا درآمد سرانه آن کشور است، اما مشخص است که بر رشد GDP عوامل کیفی نیز اثرگذار

هستند چرا که افزایش کیفیت عوامل تولید با فرض ثابت بودن سایر عوامل منجر به افزایش تولید کالاها و خدمات می‌شود.

از جمله عوامل اثرگذار بر کیفیت رشد اقتصادی می‌توان به حکمرانی خوب اشاره داشت، امروزه تمایلات زیادی برای درک ماهیت حکمرانی به عنوان ابزار ارتقاء فرایند توسعه یافتگی وجود دارد. نهادهای مالی بین‌المللی نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول همگی بر این عقیده‌اند که حکمرانی خوب یک ضرورت حیاتی برای کمک به تحقق برنامه‌های توسعه است. بانک جهانی، حکمرانی خوب را براساس شش شاخص تعریف می‌کند و براساس این شاخص‌ها وضعیت حکمرانی خوب را هر دو سال یکبار در دوره ۲۰۰۲-۱۹۹۶ و به صورت سالانه از سال ۲۰۰۲ به بعد در کشورهای مختلف مورد ارزیابی قرار می‌دهد که این شاخص‌ها عبارتند از:

حفاظت از نظر و پاسخگویی، ثبات سیاسی و عدم خشونت، کارایی و اثر بخشی دولت، بار مالی مقررات، حاکمیت قانون و کنترل فساد.

در این تعریف هر اندازه ویژگی‌های مثبت مانند حاکمیت قانون، پاسخگویی و اثربخشی دولت در یک جامعه بیشتر باشد و فساد، مقررات اضافی و بی‌ثباتی سیاسی و خشونت کمتر باشد، حکمرانی در آن جامعه منجر به افزایش کیفیت رشد اقتصادی و هموار شدن مسیر توسعه اقتصادی خواهد شد.

در مدل‌های سنتی رشد، کشورها و حتی فناوری‌ها، یکسان فرض می‌شدند. این مدل‌ها ریشه تفاوت نرخ سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی در کشورهای مختلف را به نرخ پس‌انداز و نرخ رشد عوامل تولید نسبت می‌دادند. در دومین مرحله اقتصاددانان تلاش نمودند تا با کنترل مدل نسبت به عوامل دیگر، همچون سرمایه انسانی، درجه توسعه یافتگی بخش مالی، اهمیت و کیفیت سیاست‌های اقتصاد کلان در کشورهای مختلف، رشد پسماند توضیح داده نشده را به حداقل برسانند. در سومین مرحله، پژوهشگران توجه خود را به عوامل غیراقتصادی تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری و رشد متمرکز کردند. توجه به عوامل غیراقتصادی به عنوان منشأ دیگری برای ناهمگنی کشورها، شاخص‌های حکمرانی خوب را وارد بحث کرد. در پژوهشی که توسط بانک جهانی بر پایه شاخص‌های حکمرانی خوب صورت گرفته، نشان داده شده که فاصله ایران از متوسط جهانی این شاخص‌ها بسیار زیاد است.

از دیگر سو کیفیت رشد اقتصادی نسبت به کمیت آن از اهمیت بیشتری برخوردار است، چرا که در شرایطی که با منابع محدود روبه‌رو هستیم با بالا بردن بازدهی آنها می‌توان به فرآیند رشد اقتصادی سرعت بخشید. از این رو در این پژوهش قصد داریم با بررسی میزان تأثیرگذاری کیفیت حکمرانی بر کیفیت رشد اقتصادی در میان کشورهای منتخب مورد مطالعه، از جمله ایران به مجموعه‌ای از شاخص‌های مؤثر بر رشد اقتصادی دست یابیم که مسلماً می‌تواند در تعیین اصلاحات اقتصادی در حوزه‌های مختلف کشور مؤثر باشد.

۱-۳-سؤالات اصلی تحقیق

با توجه به مسائل مطرح شده در قسمت قبل، سؤالات تحقیق شامل موارد زیر می‌باشد:

- ۱- آیا کیفیت حکمرانی، تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد؟
- ۲- از میان شاخص‌های مختلف نشان‌دهنده حکمرانی خوب، کدام یک ضریب تأثیر بیشتری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد؟

۱-۴-فرضیه‌های تحقیق

- ۱- حق اظهار نظر و پاسخگویی تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.
- ۲- ثبات سیاسی و عدم خشونت تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.
- ۳- کارایی و اثر بخشی دولت تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.
- ۴- بار مالی مقررات تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.
- ۵- حاکمیت قانون تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.
- ۶- کنترل فساد تأثیر مثبت و معناداری بر کیفیت رشد اقتصادی دارد.

۱-۵-اهداف اساسی تحقیق

۱- بررسی تأثیر کیفیت حکمرانی بر کیفیت رشد اقتصادی در گروه کشورهای مورد مطالعه

۲- بررسی تأثیر شاخص‌های شش‌گانه حکمرانی خوب بر کیفیت رشد اقتصادی

۳- بررسی روند شاخص‌های حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی در ایران

۱-۶- نتایج مورد استفاده پس از انجام تحقیق

انتظار بر این است که بتوان از نتایج این تحقیق در مباحث مربوط به توسعه پایدار اقتصادی استفاده کرد و سیاست‌مداران را به سمت روش‌های کارا تر در جهت افزایش رشد اقتصادی و رفاه سوق می‌دهد.

۱-۷- استفاده‌کنندگان از نتایج پایان‌نامه

سیاست‌مداران، سازمان برنامه و بودجه و کلیه سازمان‌ها و نهادهایی که در تعیین روند توسعه اقتصادی درگیر هستند و پژوهشگرانی که به بررسی مسائل مربوط به حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی می‌پردازند، از جمله استفاده‌کنندگان نتایج این پایان‌نامه می‌باشند.

۱-۸- جنبه جدید و نوآوری طرح

با توجه به این که در زمینه ارتباط شاخص حکمرانی خوب با کیفیت رشد اقتصادی تا کنون هیچ کار مطالعاتی صورت نگرفته است، از این حیث این پژوهش کار بسیار جدیدی به خصوص در اقتصاد ایران می‌باشد.

۱-۹- روش تحقیق

مهم‌ترین سؤال ما در این تحقیق این است که آیا حکمرانی خوب بنابر آنچه در شاخص‌های شش‌گانه بانک جهانی اندازه‌گیری می‌شود، می‌تواند بر کیفیت رشد اقتصادی مؤثر باشد؟

جهت بررسی اثر حکمرانی خوب بر کیفیت رشد اقتصادی (QG) لازم است علاوه بر جمع‌آوری و محاسبه آمار مربوط به متغیر حکمرانی خوب، تعریفی برای کیفیت رشد اقتصادی بر اساس متغیرهای تشکیل‌دهنده آن در این تحقیق داشته باشیم. در این تحقیق برای معرفی کیفیت رشد اقتصادی از چهار

متغیر ضریب جینی، امید به زندگی، نسبت تحصیلات زنان به مردان و شاخص عملکرد زیست محیطی استفاده می‌شود.

برای بررسی ارتباط مورد بحث از مدل زیر استفاده می‌شود:

$$QG_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 VA_{it} + \alpha_2 PS_{it} + \alpha_3 GE_{it} + \alpha_4 RQ_{it} + \alpha_5 RL_{it} + \alpha_6 CC_{it} + U_{it}$$

که در آن QG کیفیت رشد اقتصادی، VA حق اظهار نظر و پاسخگویی، PS ثبات سیاسی و عدم خشونت، GE کارایی و اثربخشی دولت، RQ بار مالی مقررات، RL حاکمیت قانون، CC کنترل فساد و U جزء اخلاص می‌باشد.

در این پژوهش به منظور بررسی روابط کوتاه مدت و بلند مدت بین شاخص‌های شش‌گانه حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی در چهار مدل رگرسیونی مجزا، از روش بردار خود رگرسیونی ترکیبی ($Panel Var$) استفاده می‌شود.

۱-۹-۱- قلمرو تحقیق

قلمرو زمانی تحقیق از سال ۲۰۱۰-۱۹۹۶ میلادی می‌باشد، همچنین قلمرو مکانی تحقیق گروهی از کشورهای منتخب از جمله ایران می‌باشد.

۱-۹-۲- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق داده‌های مربوط به حکمرانی خوب و کیفیت رشد اقتصادی مربوط به گروه کشورهای منتخب مورد مطالعه می‌باشد.

۱-۹-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش از روش بردار خود رگرسیونی ترکیبی ($panel var$) استفاده شده و برای انجام آن از نرم افزار $eviews$ بهره گرفته شده است.

۱-۱- تعاریف برخی مفاهیم واصطلاحات

۱- حکمرانی خوب

حکمرانی مفهوم گسترده‌ای است که با حوزه‌هایی چون محیط اقتصادی و یا به عبارتی امنیت اقتصادی، سیاست، اجتماع و حقوق ارتباط مستقیم دارد. بانک جهانی در گزارش سال ۱۹۹۷ خود با عنوان "نقش دولت در جهان در حال تحول" نه تنها بر نقش تعیین کننده دولت در تحولات اقتصادی اشاره کرده، بلکه دامنه بحث‌های نظری و تجربی در مورد کارکرد دولت را در سطح جهانی گسترش داده است. سلسله مباحث مذکور به تعیین مفهوم حکمرانی منتهی گردید. بانک جهانی، حکمرانی را شیوه استفاده از قدرت در مدیریت منابع اقتصادی و اجتماعی برای دستیابی به توسعه پایدار تعریف می‌کند. مطابق تعریف بانک جهانی، کشورهای عضو باید به بهبود سازوکارهای تخصیص منابع، فرآیندهای تدوین، انتخاب و اجرای خط مشی‌ها و روابط بین شهروندان و حکومت بپردازند. قطعنامه کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد بصورت آشکار، حکمرانی را در پیوند باستر محیطی می‌داند که رو به سوی بهره‌مندی از حقوق بشر و رشد و توسعه انسانی پایدار دارد. با پیوند حکمرانی خوب و توسعه انسانی پایدار، بر اصولی چون مشارکت جویی و ارتقای حقوق بشر تاکید می‌گردد و دستورالعمل‌های تجویزی و اجباری برای ایجاد توسعه مورد نظر نخواهد بود (کميجانی و سلاطین، ۱۳۸۷).

۲- رشد اقتصادی

رشد اقتصادی، افزایش بلندمدت ظرفیت تولید به منظور افزایش عرضه کل جهت تأمین نیازهای جمعیت است. در واقع می‌توان رشد اقتصادی را به عنوان رشد مداوم تولید تعریف کرد که عمدتاً چنین افزایشی در تولید با افزایش جمعیت و یا با تغییرات زیربنایی همراه است. به یقین هیچ نظام اقتصادی سامان یافته‌ای را نمی‌توان یافت مگر اینکه رشد اقتصادی جز اهداف اساسی آن نظام تعریف شود.

۳- کیفیت رشد اقتصادی